

Zpracování metodiky participace do koncepčních dokumentů rozvoje měst a obcí.

Počet a druh výsledku podle struktury databáze RIV:

H_{neleg} - *výsledky promítnuté do směrnic a předpisů nelegislativní povahy závazných v rámci kompetence příslušného poskytovatele*

Zadání (v nabídce BEZK pro VZ Beta TAČR):

Návrh metodiky začlenění edukativních metod participace do koncepčních dokumentů rozvoje měst a obcí, např. Strategických plánů měst nebo konceptů Smart cities tak, jak je tomu již nyní v zahraničí. Při zpracování tohoto výsledku bude využita analýza zahraničních zkušeností.

1. Úvod

V tomto výstupu projektu Výzkum vhodných nástrojů ke zvyšování stavební kultury je zohledněn význam celoživotního vzdělávání jako efektivního instrumentu, který mj. usnadňuje hledání společného hodnotového rámce v této oblasti za situace, kdy část participčních a negociačních procesů je nezřídka limitována profesní řevnivostí, sektorovou slepotou, deficitem holistického přístupu, předmětných znalostí i schopnosti sdílet a chápat vzájemná stanoviska, zájmy a požadavky.

Proces participace se pak v posledních letech dostal do středobodu zájmu při plánování staveb i rozhodování o využití území, stává se nedílnou součástí strategického plánování sídel a regionů a jsou i formulovány v minulosti opomíjené determinanty územních investic (genderové, klimatické). Tento vývoj však vyžaduje na všech stranách, a to i laických, dostatečné znalosti mj. i stavební kultury. Zahraniční zkušenosti, např. z Vídně, Kodaně či Barcelony ukazují, že vyšší míra poznání s sebou přináší i větší pravděpodobnost dosažení konsenzu.

Při přípravě aktualizace Strategického plánu hl. m. Prahy, v rámci které byly cíleně osločovány různorodé zájmové skupiny, se prokázalo, že seznámí-li se – často i zcela antagonistickými zájmy limitované – zájmové skupiny (ekologičtí aktivisté/developpeři) podrobněji a racionálně s východisky a odbornou stránkou svých požadavků a zájmu, často zjišťují, že předmět jejich sporu se velmi zúží. To se však neobejde bez schopnosti komplexního vnímání problematiky.

Deficit shody na hodnotovém systému, neřkuli pak na cílech, determinujících plánování a řízení sídel však mají také veřejné instituce. Pro ně je v ČR typické, že hájí svůj úzký sektorový zájem, často protichůdná (památkáři, ekologové, energetici, projektanti, architekti, dopravní inženýři). Nástrojem rozhodování pak zůstává pouze legislativa, často implementovaná s rezignací na hledání synergií, progresivních a dlouhodobě udržitelných řešení. Také důvod této institucionální disharmonie leží v deficitu znalostí. V případě témat zahrnutých do oblasti stavební kultury jsou však následky velmi hmatatelné.

Jedním z řešení je širokospektrálně pojaté celoživotní vzdělávání mimo rámec tradiční školní výuky.

2. Rozsah celoživotního vzdělávání

Prostor pro celoživotní vzdělávání mimo rozsah zajišťovaný v rámci primárního, sekundárního a terciálního vzdělávání identifikujeme především v těchto oblastech:

- › Vzdělávání v oblasti veřejné správy (celoživotní vzdělávání pro potřeby veřejné správy reflektující také implementaci Zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, počítající s průběžným (kariéerním) vzděláváním státních zaměstnanců),
- › Vzdělávání v rámci profesní přípravy a postgraduální vzdělávání (celoživotní vzdělávání pro potřeby odborné veřejnosti, především profesních komor, především ČKAIT, ČKA)¹,
- › Vzdělávání veřejnosti, mj. v rámci univerzit třetího věku, environmentálního vzdělávání apod.

Všechny tyto formy vzdělávání mají svůj zavedený formální rámec, zdroje financování a obvyklou formu i zajištění výuky. Mají-li se stát jedním z nástrojů průřezového zvyšování stavební kultury, je možné zavedení kurzů a lekcí katalyzovat přípravou sylabů a studijních opor (mj. i proto, že musí být účastníkům nejdříve nabídnuty).

Návrh CŽV pro veřejnou správu je navržen tak, aby bylo možné absolvovat jak dílčí kurzy v rozsahu 1 - 2 dnů, tak ucelenou, certifikátem o získání příslušné kompetence završenou, část studia. Zajištění vzdělání je možné jak veřejnými školami, tak soukromými vzdělávacími institucemi, v obou případech jde však obvykle o vzdělávání na komerčním základě.

2.2. Východiska

Témata CŽV vyplývají z následujících východisek:

- › konzultace se zástupci profesních komor,
- › Politika architektury a stavební kultury České republiky (MMR),
- › Analýza stavební kultury (MMR),

---

¹ Celoživotní vzdělávání pedagogů je zvláštním výstupem Projektu.

- › Kompetenčního zákona vymezujícího působnost jednotlivých ministerstev a úřadů státní a veřejné správy,
- › analýzy studijních oborů nutných k získání autorizace ČKAIT a ČKA identifikující prostor pro rozšíření vzdělávání členů komor,
- › analýzy (nové) legislativy ovlivňující stavební kultur (mj. Směrnice o energetické náročnosti budov, tzv. 20-20-20),
- › konzultace s vedením a zaměstnanci vybraných úřadů (mj. Agentura pro ochranu přírody a krajiny, Státní fond životního prostředí. Státní pozemkový úřad, Agentura pro sociální začleňování apod.),
- › analýzy příkladů (pozitivních i negativních) projevů stavební kultury,
- › analýzy rozhodovacích a administrativních procesů ve veřejné správě ovlivňujících úroveň stavební kultury.

2.4. Cíl CŽV

- › Veřejná správa se v rozhodovacích i metodických procesech zabývá problematikou kvality architektury, veřejného prostoru, územního plánování, kulturní krajiny, vzdělávání atd. Rozhodnutí veřejné správy kvalitu stavební kultury často ovlivňují. Současně však kvalifikační požadavky na zaměstnance státní správy nespécifikují tematické zaměření jejich, obvykle vysokoškolského, vzdělání. Rozhodovací procesy veřejnou správou realizované pak přirozeně inklinují k, často k prvoplánovité, aplikaci norem, legislativního rámce atd. a opomíjejí širší kulturní, historické, estetické, environmentální i sociální okolnosti.
- › Studium stavební kultury realizované v programech celoživotního vzdělávání by zaměstnance veřejné správy mělo seznámit především s oborovými paradigmaty, které je při jejich práci nutné zohledňovat. Program CŽV je nastaven tak, aby byl kompatibilní se zákonem o státní službě (č. 234/2014 Sb), který v hlavě IV zmiňuje i problematiku vzdělávání státních zaměstnanců.
- › Kurz Stavební kultura účastníkům CŽV prezentuje legislativní, interdisciplinární, technologické, ekonomické a sociální souvislosti problematiky architektury, stavitelství, designu prostředí, územního plánování s cílem posílit jejich kompetence pro participaci na rozvoji obce a regionu, seznámit je s aktuálním vývojem relevantních disciplín. Kompetence jsou rozvíjeny především v oblasti územního plá-

nování, metodologie participace, stavebních předpisů, památkové péče, environmentální osvěty, udržitelného rozvoje sídel a sociálního bydlení. Výukové moduly reflektují i implementaci konceptu smart cities.

- › Nejdůležitějším cílem CŽV je iniciovat znalostně aktualizovaný a oborově širší pohled na administrativní praxi a přístup k její realizaci.

2.5. Diversifikace, aktualizace a prezentace témat CŽV

Projekt počítá s tím, že pro každého identifikovaného příjemce (komora, organizace) bude připraven zvláštní kurz zohledňující potřeby cílové skupiny. Customizace bude spočívat především v rozvržení doporučených lekcí.

Jednotlivé lekce/kurzy jsou navrženy v podobné struktuře jako předměty VŠ studia zohledňují dosavadní praxi. V případě CŽV pro veřejnou správu bude obsah provázan s platnou legislativou relevantní pro působnost úřadu.

Sylaby kurzů budou zveřejněny na webových stránkách projektu, po dobu jeho udržitelnosti aktualizovány spolu s doporučenými zdroji, odkazy na příklady dobré praxe, kontakty na možné lektory a vzdělávací instituce atd. V případě CŽV pro veřejnost bude formální kodifikace kurzů/lekci odpovídat metodice používané pro univerzity III. věku, ty budou také dostupné na webových stránkách komunikační platformy projektu Stavební kultura.

Část kurzů CŽV bude přizpůsobena možnosti získat za ně i kredity v rámci VŠ studia (úspěšným absolventům CŽV v rámci akreditovaných studijních programů, kteří se stanou studenty podle § 48 až 50 zákona, může VŠ uznat kredity, které získali v programu CŽV až do výše 60 % kreditů potřebných k řádnému ukončení studia daného).

Studium CŽV je projektováno pro prezenční či kombinovanou formu. Kurzem CŽV v rámci programů CŽV se rozumí jednotlivý předmět/lekce, programem CŽV se rozumí souvislý soubor kurzů CŽV. Každý kurz je ohodnocen počtem kreditů s ohledem na náročnost odpovídajícího předmětu v běžném akreditovaném bakalářském či navazujícím magisterském studijním programu.

Hodnocení studia účastníka CŽV se předpokládá formou testu či ohodnocení zadané práce. Zvládnutí látky obsažené v souboru předmětů v souvislostech a vazbách se pro-
věřuje soubornou zkouškou, pokud je po definované studijní etapě CŽV navržena. Pro-
jekt navrhuje absolventům, kteří předepsaným způsobem úspěšně ukončí studium
kurzů programu CŽV vydání „Osvědčení o absolvování studia v programu CŽV (Certifi-
cate of Completion of Studies in the Lifelong Learning Programme)“, ve kterém budou
vyznačeny názvy všech úspěšně zakončených kurzů, jejich kreditové ohodnocení a dosa-
žená klasifikace.

2.6. Návrhy na vzdělávání veřejné správy, která připravuje koncepční doku- menty rozvoje měst a obcí a veřejnosti (především pro potřeby participace)

Identifikace organizací veřejné správy, pro které budou připravovány diversifikované
výstupy projektu (abecedně):

- › Agentura pro ochranu přírody a krajiny ČR
- › CENIA, česká informační agentura životního prostředí
- › Centrum pro regionální rozvoj České republiky
- › Česká inspekce životního prostředí
- › Evropské spotřebitelské centrum
- › Institut pro veřejnou správu Praha
- › Investiční odbory městských úřadů
- › Městské a obecní úřady
- › Ministerstvo dopravy
- › Ministerstvo kultury
- › Ministerstvo práce a sociálních věcí
- › Ministerstvo pro místní rozvoj
- › Ministerstvo průmyslu a obchodu
- › Ministerstvo životního prostředí
- › Národní agentura pro zemědělský výzkum
- › Národní památkový ústav
- › Odbory dopravy a silničního hospodářství krajských úřadů
- › Odbory školství městských úřadů
- › Odbory územního plánování a stavební úřady krajských úřadů

- › Odbory životního prostředí městských úřadů
- › Správa železniční dopravní cesty, státní organizace
- › Stavební úřady městských úřadů
- › Státní energetická inspekce
- › Státní fond dopravní infrastruktury
- › Státní fond rozvoje bydlení
- › Státní fond životního prostředí ČR
- › Státní pozemkový úřad
- › Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových
- › Úřad průmyslového vlastnictví
- › Výzkumné a zkušební ústavy

2.6.1. Rozsah kodifikace předmětu/lekce pro ČŽV pro veřejnou správu v projektu

- a) Název kurzu
- b) Anotace
- c) Doporučený rozsah/délka
- d) Doporučená forma výuky
- e) Doporučená metodika
- f) Vstupní požadavky
- g) Cíl
- h) Vazba na legislativu
- i) Vazba na činnost úřadu
- j) Vazba na Politiku architektury a stavební kultury ČR
- k) Syllabus
- l) Doporučené informační zdroje
- m) Popis získaných kompetencí
- n) Ohodnocení náročnosti (kredity), zdůvodnění
- o) Forma hodnocení
- p) Doporučené instituce (aktualizace v rámci komunikační platformy) pro realizaci vzdělávání.

Obsah a rozsah kurzů pro jednotlivé instituce vyplývá primárně z ukotvení jejich působnosti (např. dle kompetenčního zákona) a legislativního rámce, kterým se řídí. Platformou pro prezentaci kurzů pro jednotlivé typy institucí je portál www.stavebnikultura.cz.

2.6.2. Témata pro celoživotní vzdělávání pro veřejnou správu

- > Rozsah výuky: 24 hodin/12 týdnů v každém modulu,
- > Metody výuky: Předmět je vyučován formou přednášek. Část výuky může být realizována formou study tour². Každá přednáška se věnuje některému aspektu stavební kultury, vždy s doprovodným promítáním obrazové dokumentace, příkladů dobré i špatné praxe a zahraničních projektů. Kurz je zakončen testem a rozsáhlejší prezentací, ideálně skupinové.

- > Témata/moduly

I. modul (administrativní rámec):

- > Úvod do problematiky stavební kultury.
- > Vymezení legislativního a administrativního rámce stavební kultury v ČR.
- > Vymezení legislativního a administrativního rámce stavební kultury v EU. Best practises řídicích a participačních struktur.
- > Veřejný prostor, veřejný zájem. Město vs. vesnice, urbánní a rurální způsob života.
- > Stavební předpisy.
- > Územní plánování.
- > Historie výstavby a její regulace.
- > Typologie výstavby.
- > Památková ochrana.
- > Politika architektury a stavební kultury v ČR, legislativní rámec, dokumenty EU
- > Paradigma ekonomické, environmentální a sociální udržitelnosti v administrativní praxi.
- > Financování vybraných projektů s přesahem do stavební kultury.

---

² Testováno (témata sociálního bydlení, management zeleně v intravilánu, smart cities, energy efficiency) ve spolupráci s magistrátem města Vídně (a org. Wien Holding).

II. modul (udržitelná výstavba):

- > Udržitelné územní a strategické plánování sídel.
- > Koncept Smart cities
- > Energetická náročnost a kvalita výstavby.
- > Legislativní rámec energeticky a environmentálně udržitelné výstavby.
- > Environmentální aspekty fungování měst. Kvalita infrastruktury a projektů městského inženýrství z pohledu stavební kultury.
- > Udržitelná výstavba a kvalita stavební kultury.
- > Zelená infrastruktura.
- > Stavební kultura v praxi municipálního managementu
- > Aktuální otázky výzkumu
- > Best practises.
- > Indikátory udržitelné výstavby
- > Financování udržitelné výstavby.

III. modul (architektonický a krajinný ráz)

- > Stavební kultura ve společnosti - dějiny, vnímání, význam. Interdisciplinární přesahy.
- > Úvod do historie architektury a sídel I.
- > Úvod do historie architektury a sídel II.
- > Úvod do historie architektury a sídel II.
- > Historie bydlení a stavební kultury.
- > Socioekonomické aspekty stavební kultury.
- > Kulturní dědictví, památková péče.
- > Management památkové péče.
- > Krajinná a zahradní architektura.
- > Lidová architektura.
- > Politika architektury a stavební kultury v ČR, legislativní rámec, dokumenty EU
- > Participace v oblasti ochrany architektonického a krajinného rázu.

IV. modul (budování kvalitního veřejného prostoru)

- > Paradigma veřejného prostoru jako fyzického i sociálního prostředí. Oborové přesahy a souvislosti.
- > Design prostředí.
- > Typologie sídel, veřejných prostranství.
- > Prostorové, sociální a ekonomické parametry veřejných prostranství
- > Design ve městě. Vizualní komunikace.
- > Sociální a ekonomická udržitelnost sídel.
- > Prostorové plánování.
- > Zelená a environmentální infrastruktura.
- > Participace o veřejném prostoru a ve veřejném prostoru.
- > Lidský rozměr sídel.
- > Změny hodnoty veřejného prostoru, ekonomické a administrativní nástroje.
- > Best practices.

2.6.3. Implementace projektu

V rámci přípravy projektu byly připraveny kurzy pro Agenturu pro ochranu přírody a krajiny ČR (problematika krajinného rázu), Státní fond životního prostředí ČR (architektonické aspekty podpory snižování energetické náročnosti), Státní pozemkový úřad (krajinný ráz), Pro potřeby Jihomoravského kraje byl navržen kurz Stavební kultury pro MPA Institut, z. ú. (navazující na AQE Academy společnosti AQE advisory).

Výsledky projektu byly zohledněny při přípravě navazujícího magisterského studia Plánování a řízení sídel a regionů na Masarykově ústavu vyšších studií ČVUT a Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity.

Část výsledků Projektu je nyní implementována do návrhu nefinančních kritérií pro investiční veřejné zakázky financované ze zdrojů Ministerstva životního prostředí.

2.7. CŽV odborných organizací

Celoživotní vzdělávání v profesních komorách je specifické tím, že zprostředkovává poznatky odborníkům, v případě témat stavební kultury jde především o komplementární doplnění poznatků z aktuálního diskursu. Obsah kurzů je více determinován poptávkou a požadavky praxe. Navrhované cíle a obsah odborného CŽV vyplývají především z požadavků dokumentu Politika architektury a stavební kultury ČR. Konkrétní témata byla identifikována v rozhovorech se členy, část z nich vyplynula z praxe členů řešitelského týmu.

2.7.1. Témata CŽV odborných organizací

Pro odborné vzdělávání byla identifikována tato témata (rámcově odpovídají kurzům ČKAIT):

- > Smart city,
- > Smart house, digitalizace TZB.
- > BIM, digitalizace projekčních prací (s akcentem na dopady tohoto procesu na udržitelnost a transparentnost), digitalizace managementu staveb.
- > Identifikace a klasifikace územních aspektů a jevů, procesy a příčiny v osídlení a predikce konsekvenčního stavebního rozvoje a prostorového plánování, regulace veřejného prostor.
- > Získávání a využití dat pro prostorové plánování.
- > Legislativní rámec veřejných investičních zakázek.
- > Strategické, územní, a investiční plánování.
- > Ekonomie výstavby a správy území, digitální modely území.
- > Aktuální tendence v architektuře.
- > Nová paradigmatata tvorby interiérů v administrativních budovách.
- > Nové nástroje snižování energetické náročnosti budov.
- > Snižování energetické efektivity historických budov.
- > Nové technologie TZB.
- > Revitalizace vesnické a maloměstské výstavby realizované před rokem 1990.

2.8. CŽV – Univerzity třetího věku

Předmět Stavební kultura posluchačům kurzů univerzit třetího věku prezentuje širší souvislosti problematiky architektury, stavitelství, designu prostředí, územního plánování v ekonomických, sociálních a environmentálních souvislostech s cílem seznámit je se s interdisciplinárními přesahy, ale také posílit jejich kompetence pro participaci na rozvoji obce a regionu.

Města dnes čelí v různé míře problémům, které si žádají sofistikovaná, komplexní a perspektivní řešení, která se ale neobejdou bez kvalifikované účasti občanské veřejnosti. Patří mezi ně nezvládnutá suburbanizace, degradace jejich center, nové paradigma využívání a proměna energetických zdrojů, hrozící sociální degradace některých lokalit, bezpečnost, dostupnost a kvalita bydlení, dědictví panelových sídlišť, ale také stárnutí populace, doprava, v některých místech stále znečištěné životní prostředí apod. – vše často jako důsledek nedostatečně kvalitní správy.

Každého také více či méně zajímá vývoj cen realit a debata o hodnotě místa, kvality života v něm - např. jak ovlivňuje prostředí formované architekturou a strukturou města ekonomickou prosperitu? V centru pozornosti je koncept tzv. chytrých měst, otázka jejich udržitelného rozvoje i odolnosti a bezpečnosti.

Každá přednáška se věnuje některému aspektu stavební kultury, vždy s doprovodným promítáním obrazové dokumentace, příkladů dobré i špatné praxe a zahraničních projektů. Předmět je zakončen písemnou prací ve formě eseje, rešerše, fotorešerše, rozsáhlejší prezentace apod., která by měla být prezentována na semináři individuálně či v případě některých témat pracovním týmem.

2.8.1. Témata pro kurzy univerzity třetího věku

- > Metody výuky: Předmět je vyučován formou přednášek. Část výuky bude realizována formou exkurze.
- > Stavební kultura ve společnosti - dějiny, vnímání, význam. Interdisciplinární přesahy.
- > Veřejný prostor, veřejný zájem. Město vs. vesnice, urbánní a rurální způsob života.
- > Úvod do architektury. Člověk, stavba, sídlo, krajina.

- > Územní a strategické plánování sídel.
- > Udržitelná výstavba a kvalita stavební kultury. Energetická náročnost a kvalita výstavby. Environmentální aspekty fungování měst. Kvalita infrastruktury a projektů městského inženýrství z pohledu stavební kultury.
- > Bydlení a stavební kultura. Socioekonomické aspekty stavební kultury.
- > Prostorové plánování. Urbánní ekonomie. Sociální bydlení.
- > Zelená infrastruktura.
- > Kulturní dědictví, památková péče.
- > Politika architektury a stavební kultury v ČR, legislativní rámec, dokumenty EU
- > Stavební kultura v praxi municipálního managementu
- > Koncept Smart cities
- > Aktuální otázky výzkumu
- > Participace v oblasti výstavby a územního plánování, její předpoklady a význam v občanské společnosti.
- > Design ve městě. Vizuální komunikace.

2.8.2. Implementace projektu

Kurz stavební kultura pro univerzitu třetího věku byl realizován na Technické univerzitě v Liberci v zimním semestru akademického roku 2016/2017.³

3. Závěr

Celoživotní vzdělávání je nejrychleji implementovatelným nástrojem zvyšování stavební kultury. Aby bylo efektivním je nutné ho v maximální možné míře diferencovat a připravovat pro konkrétní potřeby cílových skupin. Realizace pilotních kurzů ukázala, že klíčová témata vyplývající z Politiky architektury a stavební kultury ČR lze i pro neodbornou veřejnost připravovat na poměrně detailní úrovni.

---

³ Ing arch. Ing. Petr Štěpánek, Ph.D. (FUA TUL), MgA. Jiří Jindřich (FUA TUL), Ing. Mgr. Pavel Činčera (BEZK),